

ראש השנה יד. (שורה 11) עד טו. (שורה 16)

ביאורים

תקופות: השנה מחולקת לארבע תקופות. כל תקופה מונה כ-90 יום. התאריכים שבהם מתחילות ונגמרות התקופות משתנים כיוון שהתקופות תלויות בשמש והחודשים בירח (ורק אחת לשנתיים שלוש מאזנים את הפרשים בעזרת חודש עיבור). תקופת טבת שבה יורדים רוב הגשמים מתחילה **ביום הקצר ביותר** (שנופל באחד מימי טבת) ונגמרת **ביום שאורכו שווה ללילה** (שנופל באחד מימי ניסן). מיום זה מתחילה תקופת ניסן שהיא זמן הפריחה והאביב ונגמרת **ביום הארוך ביותר** (שיוצא בתמוז). מיום זה מתחילה תקופת תמוז שהיא הקיץ ונגמרת **ביום שאורכו שווה ללילה** (שיוצא בתשרי). ושם מתחילה תקופת תשרי שהיא הסתיו ונגמרת **ביום הקצר ביותר**.

המקור לכך שהזמן הקובע בירק הוא הלקיטה

ר"ה"ג – 'אספק מלכך וא'קק'

פרי שמסתפק **במי שנה שעברה**, כגורן ויקב – מתעשר **לשנה שעברה**, כגורן ויקב. ירק שזקוק גם **למי שנה הבאה** (כי זקוק למים בכל יום) – מתעשר **לשנה הבאה** (זמן הלקיטה).

ר"ע – 'אספק מלכך וא'קק'

פרי שמסתפק **במי גשמים בלבד**, כגורן ויקב – מתעשר **לשנה שעברה**, כגורן ויקב. אך ירק שזקוק גם **למים שאובים** – מתעשר **לשנה הבאה** (זמן הלקיטה).

מדובר באסמכתא בלבד, כיוון שכל דין מעשר ירק הוא מדרבנן.

נפקא מינה בין הדעות:
ירקות שלא קיבלו מים 30 יום לפני ר"ה:

ר"ה"ג: מתעשרים **לשנה שעברה** (כי גדילים על מי שנה שעברה).

ר"ע: מתעשרים **לשנה הבאה** (כי גדילים על מים שאובים).

העובדה שתקופת טבת עדיין לא יצאה הינה פחות חשובה.

ציטוט מהמשנה (ב.)

ראש השנה לאילן:
בית שמאי: א' שבט.
בית הלל: ט"ו שבט.

הסיבה לקביעת שבט:

עד תאריך זה כבר ירדו רוב הגשמים (ועלה השרף באילנות והחלו הפירות חונטין). [פני יהושע: מחלוקת ב"ש וב"ה היא באיזה תאריך בדיוק כבר ירדו רוב הגשמים]

המעשה אירע במוצאי שנה שניה (שבה מפרישים מעשר שני) ובתחילת השנה השלישית (שבה מפרישים מעשר עני).

ר"ע לקט אתרוג ב-א' שבט והפריש שתי מעשרות (שני ועני) מדוע?

ת"ק:
מעשר עני כב"ש (לפיהם בא' שבט מתחילה השנה), ומעשר שני כב"ה (לפיהם רק בט"ו שבט מתחיל השנה).

ריב"ז:
מעשר עני כר"ג (לפיו באתרוג הולכים לפי הלקיטה), ומעשר שני כר"א (לפיו באתרוג הולכים לפי החנטה).

קושיה:

יש ברייתא שקובעת שאסור להחמיר כ-2 דעות!

תירוץ:

ר' עקיבא התכוון לעשות רק כב"ה, אך שכח מה דעתם.

תירוצים

ר"ח: מדובר באתרוג שחנט לפני ט"ו בשבט של השנה הקודמת. (המעשה ארע במקרה בא' שבט, אבל גם אם היה נלקט קודם לכן היה ספק)

רבנא: לדעת ריב"ז **המעשה התרחש בט"ו בשבט.**

קושיה:

הסברו של ריב"ז מבוסס על שיטת ב"ש (שא' שבט הוא ר"ה לאילן).

אתרוג

המעשה הקובע

ר' גמליאל:
לקיטה (כדין ירק).

ר' אליעזר:
חנטה (כדין אילן).

ראש השנה

רבר"ה (א):
תשרי (כדין ירק).

רבר"ה (ב), ר' ינאי:
שבט (כדין אילן).

ההצעה הראשונה נדחתה (בברייתא מפורש שר"ה לאתרוג הוא שבט).

א.
הולכים לפי 'שבט' של חודשים (=חודשי הלבנה),
ולא 'שבט' של תקופה (=30 יום לאחר תחילת תקופת טבת).

ב.
גם בשנה מעוברת ראש-השנה הוא שבט (ולא אדר א').